

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ЯК ЗАСОБУ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Аврамчук Б.О., аспірант*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Викладено основні теоретичні засади для використання SWOT-аналізу як засобу стратегічного розвитку сільських територій. Також запропоновано практичні кроки його застосування в умовах планування майбутнього розвитку сільського регіону.

Ключові слова: *SWOT-аналіз, стратегічний розвиток, сільське населення, сільські території.*

**Науковий керівник – д.е.н., доц. Мартин А.Г.*

Постановка проблеми

Процеси соціально-економічних трансформацій, що відбуваються в аграрному секторі економіки України, зумовлюють пошук нових нетрадиційних організаційно-правових форм підприємництва, спрямованих на забезпечення економічного зростання [2]. Лібералізація економічних відносин, плюралізм щодо вибору форм виробничої і ринкової діяльності, становлення інституту приватної власності на землю та інші засоби виробництва є позитивними й перспективними зрушеннями для реалізації аграрного потенціалу країни, перетворення її в одного з лідерів світового ринку продовольства. Але, з другого боку, очевидні також негативні наслідки, спричинені занепадом високотоварного виробництва, порушенням системи господарських зв'язків, руйнацією матеріально-

технічної бази, загостренням екологічних негараздів, зміщенню акцентів у соціальній політиці на селі.

За таких обставин особливо гострими проблемами державного масштабу стають економічний захист і соціальна підтримка сільського населення країни, яке виявилось в умовах системних перетворень найменш захищеною та найуразливішою верствою українського суспільства. Держава намагається виправити становище, виділяє для цього значні кошти, формує відповідне інституціональне середовище, розробляє й втілює у життя цілеспрямовану аграрну політику. Проте розв'язання проблем великою мірою залежить і від самих селян, їхньої самоорганізації, розвитку місцевого самоврядування, локальних ініціатив та високої соціальної активності сільських громад [1].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій

Дослідженням розвитку сільських територій та відродженню села займаюся багато вчених, зокрема, Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, В.П. Завгородній, І.Л. Карпенко, В.С. Лень, Л.Г. Ловінська, С.В. Свірко, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко та ін.

Деякі науковці також застосовували SWOT-аналіз для оцінки перспектив розвитку певних галузей у межах сільських районів, передусім, сільського туризму, наприклад, І.П. Кудінова. Крім того, проблеми розвитку сільського зеленого туризму досліджують В. Васильєв, В. Гловацька, П. Горішевський, Ю. Зінько, М. Костриця, Н. Кудла, М. Тинський, а також зарубіжні вчені К. Дронг, В. Котлінський, Я. Маєвський, С. Медлік, Я. Сікора та ін. Але розроблення теоретичних засад SWOT-аналізу саме для планування стратегічного розвитку сільських територій залишається і досі актуальним.

Мета статті – запропонувати практичні рекомендації застосування SWOT-аналізу як засобу стратегічного розвитку сільських територій на шляху до досягнення сталого землекористування.

Виклад основного матеріалу

Найважливішим питанням стратегічного розвитку сільських регіонів є визначення ключових цілей, на яких регіон повинен зосередити увагу у майбутньому. Головними завданнями регіонального SWOT-аналізу є:

– з'ясування специфічних характеристик регіону;

– визначення унікальної торгової пропозиції регіону;

– встановлення фактів і цілей для здійснення регіональної політики;

– ознайомлення з цілями розвитку регіону місцевого населення.

Застосовувати SWOT-аналіз для розвитку сільських регіонів доцільно тоді, коли це обов'язково (у рамках європейської регіональної політики), коли регіональна політика побудована на загальних засадах планування майбутнього розвитку, а місцеве населення потребує більше робочих місць і регіон має намір переглянути існуючу стратегію чи політику розвитку [3].

Головні принципи застосування SWOT-аналізу в розвитку сільських регіонів:

– регіони можуть бути порівняні з великими підприємствами;

– регіони порівнюються один з одним;

– мешканці прагнуть досягнути спільної мети;

– регіон здатний сам розвинути власні переваги;

– регіон може впливати на деякі місцеві фактори.

Для використання SWOT-аналізу в стратегічному розвитку сільських регіонів потрібно задовольнити певні передумови. Для початку необхідно чітко визначити територію (розглянути різні типи регіонів, не допускати накладання сусідніх територій), треба мати чітку організацію, що представляє регіон (забезпечити місцевих мешканців робочими місцями, подбати про законодавче забезпечення й адміністративну систему регіону) і наприкінці погодити головні цілі стратегічного розвитку сільської території [4].

Регіональний SWOT-аналіз поєднує внутрішню й зовнішню складові. Внутрішня складова включає розпо-

діл просторового фактора (табл.), зовнішня – так звану PESTLE-модель.

Просторовий фактор у регіональному SWOT-аналізі

Мобільність	Розміщення	
	сконцентроване	розосереджене
Відсутня	Підприємницькі переваги, високоспеціалізована інфраструктура	Нерозвинена інфраструктура, вузькоспеціалізовані компанії
Незначна	Висококваліфіковані кадри, внутрішнє ноу-хау	Некваліфікована робоча сила
Висока	Спеціалізована інформація	Загальна інформація, нормальні умови банківського капіталу

PESTLE-модель забезпечує користувача складовими, за допомогою яких можна визначити ключові фактори стратегічного розвитку сільського регіону:

– P (Political). Політична складова включає податкову політику, трудове законодавство, охорону навколишнього середовища.

– E (Economic). Економічна – означає попит, обмінний курс, кількість безробітних.

– S (Sociological). Соціальна – відображає культурні норми, очікування, зростання чисельності населення.

– T (Technological). Технологічна – поєднує інновації, прогрес.

– L (Legal). Правова – засвідчує вплив на кількість робочих місць, доступ до матеріалів.

– E (Environmental). Екологічна – відбиває зміни клімату, надзвичайні ситуації.

Для застосування SWOT-аналізу в практиці потрібно:

- визначити місцевий, локальний і тимчасовий об'єкти зосередження;
- обговорити й встановити цілі;
- провести внутрішній аналіз (визначити сильні та слабкі сторони регіону);

– провести зовнішній аналіз (моніторинг навколишнього середовища, PESTLE, описати основні можливості й загрози);

– представити мережу, що включає всі чотири елементи SWOT-аналізу;

– запропонувати стратегічні варіанти (систематично поєднувати сильні та слабкі сторони з можливостями і загрозами) [4].

При застосуванні SWOT-аналізу в плануванні розвитку сільських територій потрібно уникати:

- занадто загального характеру; початку роботи без чіткого визначення цілей;
- дуже великої кількості даних;
- незавершеної стратегії розвитку;
- нечіткого встановлення SWOT-категорій;
- визначення деяких варіантів як повноцінної стратегії.

Висновки

Висвітлено загальні теоретичні засади впровадження SWOT-аналізу в планування стратегічного розвитку сільських територій і практичні рекомендації для досягнення мети при плануванні стратегії майбутнього розвитку. Звичайно, ці принципи

повинні бути спроектовані на кожен об'єкт окремо й, таким чином, мають бути визначені чіткіші, такі, які задовольняють умови конкретного сільського регіону, об'єкти та цілі. Перевагами SWOT-аналізу в плануванні розвитку сільських районів є:

– доступний вигляд результату аналізу;

– полегшення визначення основних сильних і слабких сторін регіону;

– посилення розвитку стратегічного мислення;

– здатність зосередитися на сильних сторонах та майбутніх можливостях;

– гнучкість, що дає змогу застосувати аналіз для різних об'єктів із різними умовами.

Отже, SWOT-аналіз це засіб стратегічного планування, а не новий науковий метод в сфері сталого розвитку сільських територій.

Список літератури

1. Жерибор Л.Л. Програмування соціально-економічного розвитку сільських територій / Л.Л. Жерибор, Г.В. Судак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/33.pdf.

2. Кудінова І.П. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні / І.П. Кудінова // Наук. вісн. НАУ. – 2011. – № 163. – С. 91–96.

3. Пилипенко К.А. Розвиток сільських територій: стан, проблеми та перспективи / К.А. Пилипенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/211.pdf>.

4. Knierim Andrea. SWOT analysis: appraisal of a new tool in European rural development policies / Andrea Knierim, Peter Nowicki. // Outlook on Agriculture. – IP Publishing Ltd. – №1. – P. 65–72.

Изложены основные теоретические основы для использования SWOT-анализа как средства стратегического развития сельских территорий. Также предложены практические шаги его применения в условиях планирования будущего развития сельского региона.

Ключевые слова: SWOT-анализ, стратегическое развитие, сельское население, сельские территории.

There was described the basic theoretical framework for the use of SWOT analysis as a means of strategic rural development. Also were offered practical steps of its application in planning of the future development of rural areas.

Keywords: SWOT analysis, strategic development, rural population, rural regions.